
IZVJEŠTAJ O SPROVOĐENJU

PROGRAMA ZA REALIZACIJU PREPORUKA ZA
UNAPREĐENJE OBRAZOVNE POLITIKE 2019-2021
NA OSNOVU REZULTATA STUDIJE PISA 2015
za 2020. godinu

Podgorica, decembar 2021. godine

Uvod

PISA – Programme for International Student Assessment (Program za međunarodno testiranje učenika) najveće je međunarodno istraživanje u oblasti obrazovanja podržano od OECD-a. Namijenjeno je učenicima starosne dobi oko 15 godina. PISA testiranje mjeri postignuća učenika iz oblasti matematike, čitanja i prirodnih nauka i na taj način ocjenjuje njihovu pripremljenost za život. PISA testiranje održava se u trogodišnjim ciklusima. PISA testiranje je od velikog značaja za zemlje zbog njihove globalne prepoznatljivosti u dijelu ocjenjivanja kvaliteta obrazovanja. Na posljednjem testiranju koje je organizovano 2018. godine učestvovalo je 79 zemalja. PISA omogućava mjerenje napretka zemalja u pravcu ispunjavanja globalnih ciljeva obrazovanja. Specifičnost PISA testa je u tome što ne ispituje u kojoj mjeri učenici mogu da reprodukuju ono što su učili u školi, već u kojoj mjeri mogu da razumiju, izdvoje i koriste informacije i znanja prilikom rješavanja problema iz svakodnevnog života. Na taj način se utvrđuje koliko su mladi pripremljeni za život u savremenom društvu, a ne koliko su savladali gradivo koje su učili u školi. Stoga se u okviru PISA koriste termini „kompetencije“ ili „funkcionalna pismenost“, a ne znanje.

Imajući u vidu takav značaj PISA rezultata, Ministarstvo prosvjete je pripremio i Vlada Crne Gore usvojila dokument Rezultati studije PISA 2015 i preporuke za obrazovne politike. Na osnovu analize kvaliteta i pravednosti obrazovanja u Crnoj Gori osmišljene su preporuke kako pružiti podršku učenicima da razviju ključne kompetencije.

U skladu sa tim pripremljen je Program za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu Rezultata studije PISA 2015 u okviru koga su definisani opšti cilj i operativni ciljevi, kao i aktivnosti u okviru realizacije i do njihovog ispunjenja. Kako bi se obezbijedilo kontinuirano ispunjenje postavljenih obaveza u skladu sa Programom, formirana je radna grupa za praćenje realizacije Programa od predstavnika institucija koje su prepoznate kroz ciljeve.

Rezime

Nakon objavljivanja rezultata PISA 2015 pripremljen je Program za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021. Cilj ovog Programa je da u toku tri godine njegovog trajanja dovede do promjena koje će doprinijeti unapređenju kvaliteta obrazovanja, odnosno poboljšanju rezultata na PISA testiranjima.

Operativni ciljevi Programa su:

1. Škole i nastavnici na uspješniji način primjenjuju aktivne oblike nastave i učenici u kojima se angažuju viši kognitivni procesi učenika
2. Škole pružaju kvalitetnu i djelotvornu podršku različitim učenicima u ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ciljeva
3. Unaprijeđen sistem za osiguranje kvaliteta nastave i učenika u osnovnim i srednjim školama u okviru koga je unapređenje eksternog vrednovanja kvaliteta i samoevalucije škola.
4. Unaprijeđena školska sredina za učenje i za razvoj ključnih kompetencija.

U Izvještaju o sprovođenju Program za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu rezultata studije PISA 2015 za 2019. godinu navedeno je da je za dio aktivnosti koji je po etak realizacije bio planiran tokom 2019. godine, rok pomjeren za 2020. godinu. Stoga su u Tabeli dinamike realizacije zastupljene i aktivnosti koje nijesu realizovane 2019. godine.

1. Operativni cilj 1

U izvještajnom periodu u okviru operativnog cilja: „Škole i nastavnici na uspješan na in primjenjuju aktivne oblike nastave i u enja u kojima se angažuju viši kognitivni procesi u enika“ klju na dostignu a su rad na kompetencijama. Izdvajamo da se realizuje projekat „Integracija klju nih kompetencija u obrazovni sistem Crne Gore“ koji, izme u ostalih, ima za cilj i poboljšanje kvaliteta osnovnog obrazovanja dok je glavna aktivnost izrada okvirnog programa klju nih kompetencija.

Pra enje, provjeravanje i vrednovanje znanja i postignu a u enika uskla eno je sa predmetnim programima koji su zasnovani na ishodima. Nakon donošenja Pravilnika 2019. godine izra eni su priru nik, smjernice i realizovane obuke nastavnika. U test knjižice koje se primjenjuju za eksternu provjeru znanja u enika IX razreda unešeno je oko 30% zadataka koji odgovaraju zadacima na PISA testu. Tako e, da bi sve informacije o PISA testiranju bile dostupne nastavnicima, u enicima i javnosti uopšte u završnoj fazi je izrada web sajta.

U pogledu Indikatora defenisan je procenat škola u odnosu na ukupan broj škola iji u enici na nacionalnom testiranju u VI razredu ostvaruju odli ne rezultate 10.8% (maternji jezik) 13.4% (matematika) 16% (maternji jezik) 16% (matematika) 20% (maternji jezik) 20% (matematika). Isti eno da nije ra eno testiranje u VI razredu osnovna škole zbog COVID-19. Matematika je testirana u 2021. – podaci se obra uju. U odnosu na indikator 1.2. Procenat evaluiranih škola u odnosu na ukupan broj evaluiranih škola u kojima su nastava i u enje procijenjeno veoma uspješno usljed COVID -19 je ra ena više podrška, a manje nadzor te je fokus i bio na tome.

Dakle, u pogledu analiza uzroka, razloga dominira uticaj COVID-19. O ekuje se da e kontinuirano stru no usavršavanje nastavnika doprinijeti prevazilaženju izazova i ovo je jedna od prioritetnih aktivnosti u narednom periodu.

U narednom periodu neophodno je nastaviti sa implementacijom klju nih kompetencija u okviru nastavnih predmeta, odnosno njihovog razvoja kod u enika. Kao izazov se prepoznaje vještina nastavnika za primjenu aktivnih metoda u nastavi i angažovanje kod u enika viših misaonih procesa.

2. Operativni cilj 2

„Škole pružaju kvalitetnu i djelotvornu podršku razli itim u enicima u ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ciljeva“ je drugi operativni cilj Programa u okviru kojeg je akcenat da se škole ohrabre da, u mjeri mogu eg, kroz njihovu autonomiju pružaju podršku u enicima u skladu sa njihovim mogu nostima.

Kao klju na dostignu a se izdvaja da su realizovane su obuke nastavnika za oblasti koje su zastupljene na PISA testu i to treba nastaviti. Kao i u okviru prethodog operativnog cilja, prioritet je unapre enje kvaliteta rada nastavnika, te su Programom predvi ene brojne obuke.

Vrijednosti indikatora su: 2.1. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje su dobile dodatnu podršku kroz primjere dobre prakse od drugih škola 15% je postignut, prije svega iz razloga osnažene podrške zbog COVID-19. Zatim, u pogledu 2.2. Razvijen sistem eksterne podrške ZZŠ i CSO osnovnim i srednjim školama – može se re i da je ispunjen. Potom, 2.3. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima se primenjuje delotvoran

sistem za pružanje odgovarajuće podrške u inicijama - 40% se može reći da je ispunjen. U odnosu na 2.4. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima se uspješno primjenjuje procedure za prevenciju ranog napuštanja škola - 40% je ispunjen usljed toga jer je uspostavljena lista indikatora u MEIS.

Prateća analiza uzroka, razloga ukazuje na ambijent koji je kreiran kao imperativan i urgentan za prilagodbu okolnostima COVID-19. Zbog toga je izazov biti da se prepoznaju zone akademskih posljedica i u odnosu na to odabir adekvatnih oblika podrške u inicijama u zonama niske i visoke funkcionalne pismenosti. Njegovo prevazilaženje se otkriva definisanjem indikatora na osnovu kojih bi se identifikovao oblik podrške, što je prioritet u narednom periodu realizacije Programa. Ovaj operativni cilj treba da bude prioritetan u narednom periodu (Grafikon 2).

3. Operativni cilj 3

Treći operativni cilj odnosi se na „*unaprijeđeni sistem za osiguranje kvaliteta nastave i učenja u osnovnim i srednjim školama*“ u okviru koga je unaprijeđeno eksterno vrednovanje kvaliteta i samoevaluacije škola.

Kao ključno postignuto se izdvaja to da se prilikom utvrđivanja kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova od strane prosvjetnih nadzornika, kontinuirano prati i primjena predmetnih programa, a planirana je i detaljna analiza programa. Aktivnosti realizovane u okviru ovog operativnog cilja odnose se na izmjenu pravilnika i metodologije o eksternom utvrđivanju kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova. Donošenje ovih dokumenata utiče na realizaciju više aktivnosti.

Kada se posmatraju postavljeni indikatori tada u odnosu na: 3.1. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima je primijenjena unaprijeđena procedura eksterne evaluacije rada škole 50% možemo reći da je ispunjen, posebno za učeničke s posebnim obrazovnim potrebama jer se pratilo njihovo funkcionisanje pod uticajem COVID-19. Zatim, u odnosu na indikator: 3.2. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima je primijenjen unaprijeđeni sistem samoevaluacije škola 20% možemo reći da je postignut posebno pod uticajem COVID-19 jer su bili usljed koncepta učenja na daljinu fokusirani na učeničku komunikaciju, praćenje.

Svakako da se fokus treba usmjeriti na poboljšanje kvaliteta i nadoknadanje uticaja COVID-19. U narednom periodu, u cilju implementacije nove metodologije nadzora, neophodno je realizovati obuke nadzornika za njenu primjenu. Potom unaprijediti metodologiju za samoevaluaciju škola i pružiti im podršku za primjenu unaprijeđene metodologije. Izmjene Pravilnika o bližim uslovima, načinu i postupku sticanja, izdavanja i obnavljanja dozvole za rad nastavnika, direktora i pomoćnika direktora obrazovno-vaspitne ustanova, je dokument koji je pripreman u prethodnom periodu. Unaprijeđenim Pravilnikom bi se inovirao postupak licenciranja nastavnika. Međutim, donošenje ovog akta predstavlja izazov jer mu prethodi izmjena zakona. U narednom periodu planirano je povezivanje Informacionog sistema obrazovanja Crne Gore (MEIS) sa drugim bazama, u prvom redu Ispitnog centra, kako bi se obezbjedili uslovi za praćenje kvaliteta i pravednosti obrazovanja.

4. Operativni cilj 4

Ključna dostignuta u okviru četvrtog operativnog cilja – „*Unaprijeđena školska sredina za učenje i za razvoj ključnih kompetencija*“ jeste da je Zavod za udžbenike i nastavna sredstva uradio evaluaciju udžbenika. Namjera je da udžbenici sadrže zadatke koji podstiču razmišljanje, povezuju i logički razmišljaju, odnosno zadatke po principu PISA zadataka.

Zatim, škole su uspjele usljed COVID-19 da se brzo prilagode na novonastale okolnosti i organizuju za učenje na daljinu, pokušaju da održe atmosferu koja je afirmativna i organizuju rad u pogledu fizičke distance.

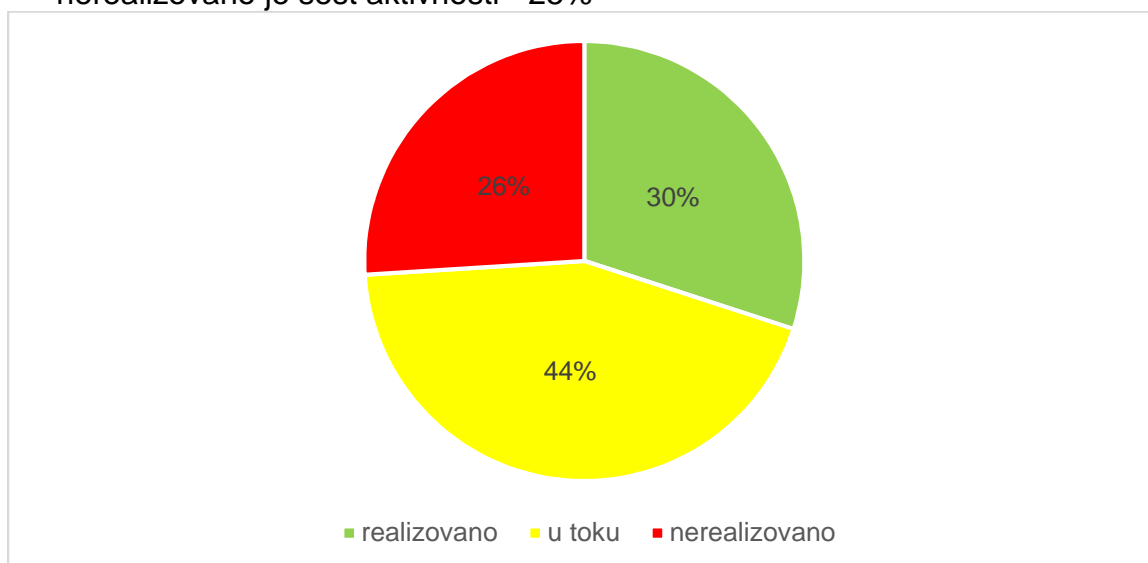
U odnosu na prethodno navedeno i osvrt na definisane indikatore je pod uticajem okolnosti COVID: 4.1. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje su ocijenjene kao veoma uspješne u Etos ustanove 20% usljed Covid 19 nastava je bila na daljinu te je ovaj segment više bio orijentisan na odnos i relaciju učenik-nastavnik. 4.2. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje primjenjuju unaprijeđene mehanizme školske autonomije 20% usljed Covid 19 – procenat je 10%. 4.3. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje primjenjuju program za razvoj socio-emocionalnih vještina 50 je ispunjen jer su se i okviru programa „Moje vrijednosti i vrline“ realizovale aktivnosti podrške za SEV. 4.4. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje primjenjuju programe digitalne pismenosti 20% je ispunjen jer usljed Covid 19 sve škole su prešle na učenje na daljinu, digitalne platforme. 4.5. Prosječan broj izostanaka učenika u osnovnim i srednjim školama je postavljen OŠ – 40, SŠ – 65, a dobijen je OŠ – 23, SŠ – 35 jer usljed Covid 19 je značajan dio nastave realizovan na daljinu te je siguran uticaj na dobijeni prosjek i ne može se reći da je pouzdan i relevantan.

Prateća analiza uzroka, razloga pokazuju uticaj COVID-19 na model nastave, ishode učenja. Takođe, bitno je važno u narednom periodu kontinuirano raditi na prilagođavanju udžbenika potrebama učenika i obuke nastavnika za njihovu primjenu.

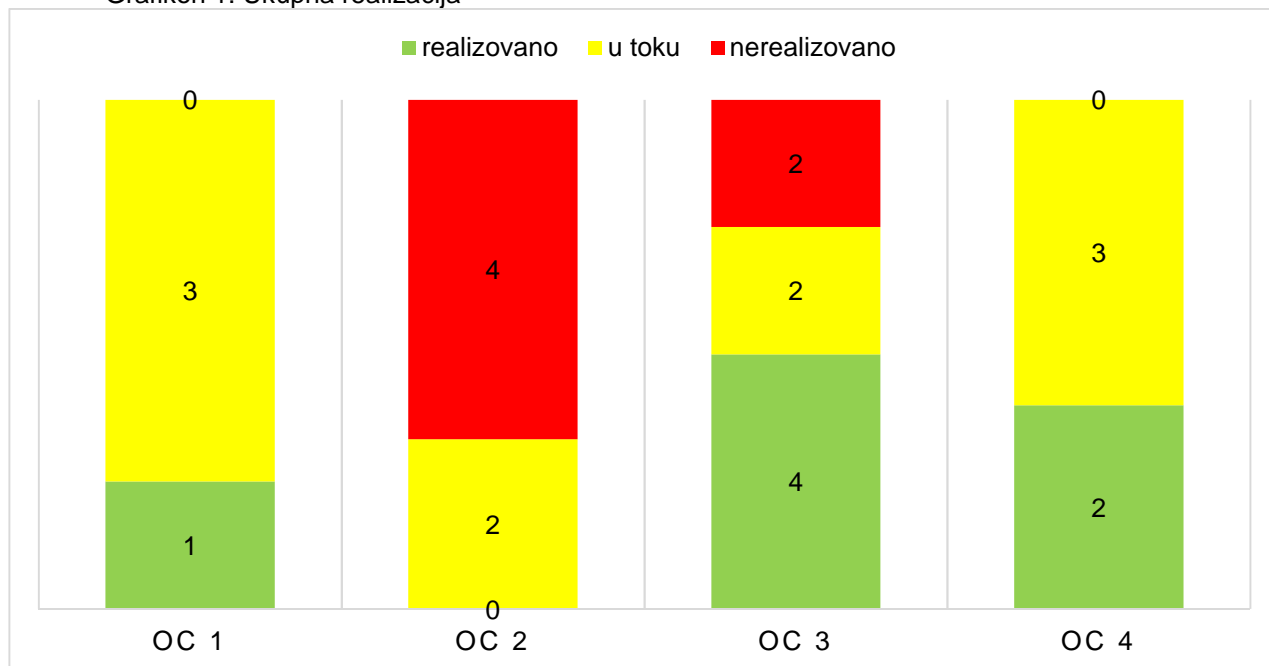
Treba ponoviti da se PISA se sprovodi u ciklusima od 3 godine. PISA 2021 – Probno testiranje nije održano prema planiranom rasporedu zbog zatvaranja škola tokom pandemije uzrokovane COVID-19. Odloženo je za jednu godinu odlukom PISA Governing Board-a, a ciklus je nazvan PISA 2022. Jasno je da je i u Crnoj Gori od marta 2020. godine direktan uticaj na realizaciju Programa imao COVID-19. Zbog toga su postavljene i indikatori zapravo moraju biti da se uporedo nakon objave izvještaja koji se objavljuje godinu nakon ciklusa.

Status realizacije Programa za 2020. godinu je sljedeći:

- realizovane sedam aktivnosti - 29%
- u toku ili se kontinuirano realizuje 10 - 46%
- nerealizovano je šest aktivnosti - 25%

Grafikon 1: Ukupna realizacija

Grafikon 2: Realizacija po ciljevima

Za realizaciju Programa planirano je 222.000 eura. U toku 2020. godine utrošeno je 2.500 € eura.

Opservacija - afirmacija i uvid u rezultate i izazove

Značajan broj aktivnosti predviđenih Programom za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu rezultata studije PISA 2015 za 2020. godinu međusobno je povezan i uslovljen. Specifičnost realizacije tokom 2020. je bio pod uticajem pandemije izazvane COVID-19.

Prvi operativni cilj - Škole i nastavnici na uspješan način primjenjuju aktivne oblike nastave i učenja u kojima se angažuju viši kognitivni procesi učenika

- Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta u okviru IPA 2 programa realizuje projekat „Integracija ključnih kompetencija u obrazovni sistem Crne Gore“. Cilj je poboljšanje kvaliteta osnovnog i srednjeg obrazovanja, podrške inicijalnom obrazovanju i kontinuiranom profesionalnom razvoju nastavnika. Izrada Crnogorskog okvirnog programa ključnih kompetencija glavna je aktivnost. Okvir identifikuje osam ključnih kompetencija za cjeloživotno učenje relevantnih za obrazovni sistem Crne Gore.

- Aktivnost Usklađivanje sistema vrednovanja i ocjenjivanja sa programima zasnovanim na ishodima u potpunosti je realizovana 2020. godine. Zavod za školstvo objavio je i objavio na sajtu pripremi Ocjenjivanje u funkciji razvoja učenika i unapređivanje nastave i učenja u školi i realizovao obuke za ovu oblast. Centar za stručno obrazovanje izradio je dokument sa smjernicama za ocjenjivanje prema ishodima učenja. Obuke se organizuju se početkom svake školske godine za sve nastavnike koji se prvi put susreću sa modularizovanim programima baziranim na ishodima učenja.

- U završnoj fazi je izrada web sajta Ispitnog centra Crne Gore u okviru kojeg će biti dostupni podaci o PISA testiranju. S obzirom na to da Ispitni centar realizuje međunarodna

testiranja, njegova uloga je veoma važna za PISA testiranje. Informacije, podaci, zadaci koji će biti dostupni u narednom periodu, pružiti će i moguće da se sa PISA testiranjem upoznaju učenici, njihovi roditelji i nastavnici. Nastavnici će moći i objavljene informacije da koriste u svrhu unapređenja nastave.

U narednom periodu u okviru prvog operativnog cilja očekuje se kontinuirana primjena dokumenta Razvoj ključnih kompetencija u cilju poboljšanja kvaliteta osnovnog obrazovanja i kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnika. Tako će, neophodno je u kontinuitetu obavljati nastavnike o različitim načinima provjeravanja i ocjenjivanja znanja i postignuća u odnosu na ciljeve nastavnih predmeta i modula, ishoda učenja i razred. Završetak izrade web sajta Ispitnog centra je jedan od prioriteta u narednom periodu jer se očekuje da bude informativan, pregledan, koristan.

Drugi operativni cilj - Škole pružaju kvalitetnu i djelotvornu podršku različitim učenicima u ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ciljeva

- Izrađen je dokument za promociju autonomije škola. Dvadeset škola preko ZOOM aplikacije je upoznato sa sadržajem dokumenta i mogućnostima primjene.

- Realizovano je 15 obuka nastavnika koje se odnose na unapređenje nastave u oblastima italike, nauke, matematike i digitalne pismenosti i pet u odnosu na unaprijeđeni sistem vrednovanja i ocjenjivanja. Odabrane su oblasti koje su zastupljene na PISA testu, te se u budućem radu nastavnika očekuje primjena znanja stečenog na obukama. Usljed epidemiološke situacije obuke su uglavnom realizovane online korištenjem platformi koje su dostupne nastavnicima.

- Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta svake godine raspisuje konkurs za stipendiranje najboljih studenata. U cilju stimulisanja studenata konkursom je utvrđeno i stipendiranje deficitarnih zanimanja (matematika, fizika, hemija) kako bi se budućim studentima omogućilo da upišu fakultete za koje nedostaje stručni kadar. Kao izazov svakako ostaje mali broj studenata na određenim studijskim programima.

Aktivnosti planirane u narednom periodu u okviru drugog operativnog cilja odnose se na dalju promociju reformskih inicijativa i davanje praktičnih savjeta. Tako će, neophodno je kontinuirano realizovati obuke nastavnika, kako je i planirano, kako bi unaprijeđivali nivo znanja, vještina i kompetencija za realizaciju obrazovno-vaspitanog procesa i njihov profesionalni razvoj. Akcenat je potrebno staviti na oblasti koje su zastupljene na PISA testiranju. Kroz ovaj operativni cilj treba posebno fokus staviti na školskim politikama koje kao prioritetno prepoznaju unapređenje sopstvenog rada i podrške učenicima ukupno, a posebno u odnosu na PISA (Grafikon 2).

Treći operativni cilj - Unaprijeđeni sistem za osiguranje kvaliteta nastave i učenja u osnovnim i srednjim školama

- OECD je objavio izvještaj Education in the Western Balkans; Findings from PISA. Analizom dostupnih izvještaja i planiranjem i preduzimanjem adekvatnih mjera može se doprinijeti unaprijeđenju kvaliteta rada obrazovno-vaspitanog rada u školama.

- Usvojen je Pravilnik o sadržaju, obliku i načinu utvrđivanja kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada u ustanovama. Izrađena je i Metodologija za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitanog rada u ustanovama. Nakon stupanja na snagu stvorili se uslovi za realizaciju dijela ostalih aktivnosti operativnog cilja tri. Slijedi obuka prosvjetnih nadzornika za primjenu nove Metodologije. Jedan od izazova je samoevaluacija rada škole. Unapređenje samoevaluacije je sljedeći korak kroz unapređenje metodologije i pružanje podrške školama za njenu primjenu.

- Ura en je dokument sa detaljnom analizom postoje eg stanja sa naglaskom na izazove sa kojima se susre u škole u kojima postoji potreba za dodatnom podrškom za unapre ivanje kvaliteta rada. Dodatna podrška srednjim stru nim školama osigurana je preko mreže koordinatora za obrazovne programe, sa kojima postoji tim na Teams aplikaciji. Održava se svakodnevna komunikacija, nakon ega se pristupa izradi plana realizacije savjetodavnih posjeta. Ova aktivnost realizovana je 2020. (realizacija zapo ela 2019).

- Pripremljen je prijedlog izmjene Pravilnika o bližim uslovima, na inu i postupku sticanja, izdavanja i obnavljanja dozvole za rad nastavnika, direktora i pomo nika direktora obrazovno-vaspitne ustanova, ali je neophodno zakonsko uskla ivanje prije njegovog donošenja. Uskla ivanje izmjena zakonske i podzakonske regulative je izazov koji može uticati na realizaciju planirane aktivnosti.

- Broj posjetilaca Školskog portala je porastao za 18%. Procjenjuje se da je dostupnost odgovaraju ih sadržaja doprinijela da Školski portal bude klju na podrška uenicima, roditeljima i nastavnicima naro ito u periodu online nastave. Dostupni online materijali, smjernice, protokoli, primjeri dobre prakse i ostali sadržaji olakšavaju rad u toku pandemije. Iako je ova aktivnost planirana i realizovana 2019., zbog aktuelne epidemiološke situacije realizacija je pra ena i tokom 2020.

- Sadržajnost i primjerenost predmetnih programa se kontinuirano prati prilikom utvr ivanja kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova. Izvještaji prosvjetnih nadzornika sadrže dio koji ukazuje na na in implementacije predmetnih programa. U narednom periodu planirana je detaljna analiza predmetnih programa.

U narednom periodu u okviru tre eg operativnog cilja trebalo bi analizirati Izvještaj OECD-a kako bi se planirale aktivnosti na unapre enju nastave. Tako e, samoevaluacija je važna jer obezbje ivanje i unaprije ivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada obavlja ustanova, prema metodologiji koja se propisuje. U postupku samoevaluacije dobijaju se informacije o obrazovnim programima, radu nastavnika i uslovima rada. Shodno navedenom u narednom periodu je neophodno unaprijediti metodologiju samoevaluacije i upoznati škole sa njenom primjenom. U cilju donošenja unaprije enog Pravilnika o bližim uslovima, na inu i postupku sticanja, izdavanja i obnavljanja dozvole za rad nastavnika, direktora i pomo nika direktora obrazovno-vaspitne ustanova neophodno je prvo izmijeniti zakonsku regulativu. Detaljna analiza predmetnih programa koja je planirana 2022. godine, o ekuje se da e kao rezultat imati preporuke koje e biti veoma zna ajne za unapre enje sistema obrazovanj i u kontekstu PISA testiranja. Kako je u okviru ovoga cilja unapre enje eksternog vrednovanja kvaliteta i samoevaluacije škola potrebno je raditi na poboljšanju ovog segmenta, naro ito u dijelu planiranja na dokazima, razmjeni, usaglašenom djelovanju (Grafikon 2).

etvrti operativni cilj - Unaprije ena školska sredina za u enje i za razvoj klju nih kompetencija

Zavod za udžbenike i nastavna sredstva (stru njak metodolog) je uradio evaluaciju udžbenika. Evaluacija je pokazala u kom smjeru treba i i dalje u poboljšanju produkcije udžbenika. Težnja je da se udžbenici koncipiraju na na in da podstaknu logi ko razmišljanje, da sadrže zadatke po principu PISA zadataka i sl. Prilago avanje udžbenika potrebama u enika predstavlja kontinuiran proces. U izvještajnom periodu realizovana je obuka za koriš enje digitalnih udžbenika u I razredu osnovne škole. O ekuje sa da se sa obukama nastavi u kontinuitetu.

Unapre enje udžbenika je aktivnost u okviru etvrtog operativnog cilja i njena realizacija je predvi ena u toku cijelog trajanja Programa. Doprinije e boljem ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ciljeva utvr enih predmetnim programima. Ovu aktivnost prati informisanje i obuka nastavnika.

Lista skraćenica:

- CSO – Centar za stručno obrazovanje
- MEIS – Crnogorski obrazovni informacijski sistem
- MPNKS – Ministarstvo prosvjete, nauke, kulture i sporta
- PISA – Programme for International Student Assessment (Program za međunarodno testiranje učenika)
- SEV – Socio-emocionalne vještine
- Teams - univerzalna platforma za komunikaciju i saradnju
- UNICEF – Fond za djecu Ujedinjenih nacija
- ZUNS – Zavod za udžbenike i nastavna sredstva
- ZZŠ – Zavod za školstvo

Tabela dinamike realizacije

Aktivnost	Nosilac i partneri	Rok	Indikator rezultata	Status realizacije	Preporuke i novi rok	Utrošena sredstva u € izvor finansiranja
Opšti cilj: Unaprije en kvalitet i pravednost nastave i u enja						
<p>Indikator: Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola iji u enici na nacionalnom testiranju u VI razredu ostvaruju odli ne rezultate 10.8% (maternji jezik) 13.4% (matematika) 16% (maternji jezik) 16% (matematika) 20% (maternji jezik) 20% (matematika) - Nije ra eno testiranje u VI zbog COVID-19. Ove godine ra ena matematika – podaci se obra uju; 1.2. Procenat evaluiranih škola u odnosu na ukupan broj evaluiranih škola u kojima su nastava i u enje procinjeno veoma uspješno (ra ena COVID-19, podrška, manje nadzor)</p>						
Operativni cilj 1. Škole i nastavnici na uspješna in primjenjuju aktivne oblike nastave i u enja u kojima se angažuju viši kognitivni procesi u enika						
Promocija PISA testiranja - informisanje o zna aju za školu, grad i državu	MPNKS, IC, škole	Kontinuirano	Informisani nastavnici, u enici, roditelji i javnost (Kordinaciona grupa pravi plan promotivnih aktivnosti) U godini kada je glavna PISA studija (2021) aktivnostima obuhva ene sve srednje škole	U okviru novog web sajta postoja e dio posve en PISA testiranju.	Završetak planiran 2022. godine.	9,500 € (planirana sredstva)
Usvajanje i promocija dokumenta koji se odnosi na generi ke kompetencije i me upredmetne teme u kurikulumu	ZZŠ	Kontinuirano	Ura en dokument i promovisan	Izra en dokument „Razvoj klju nih kompetencija“ u okviru IPA projekta „Integracija klju nih komentencija u obrazovni sistem Crne Gore“.	Nastaviti promociju izra enog dokumenta.	1.000 € (2019.) 4.000 € (planirana sredstva)
Obezbje ivanje kompatibilnosti zadataka na nacionalnom testiranju sa na inom provjere znanja na PISA testu	IC	Kontinuirano	30% zadataka na nacionalnom testiranju kompatibilni sa PISA testom	Oko 30% zadataka, kompatibilnih sa PISA testom je uvršteno u test knjižice.	Nastaviti primjenu zadataka na nacionalnom testiranju kompatibilnih s PISA	600 € (2019.) 1.500 € (planirana sredstva)
Uskla ivanje sistema vrednovanja i ocjenjivanja sa programima zasnovanim na ishodima	ZZŠ i CSO	2019.	Pripremljen dokument sa smjernicama	Objavljen pripu nik Ocjenjivanje u funkciji razvoja u enika i unapre ivanje nastave i u enja u školi (ZZŠ) i dokument sa smjernicama za ocjenjivanje prema ishodima u enja (CSO).		1.000 € (2019.) 1.000 € (planirana sredstva)
Operativni cilj 2. Škole pružaju kvalitetnu i djelotvornu podršku razli itim u enicima u ostvarivanju obrazovno-vaspitnih ciljeva						

Indikator: 2.1. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje su dobile dodatnu podršku kroz primjere dobre prakse od drugih škola DA-15%; 2.2. DA - Razvijen sistem eksterne podrške ZZŠ i CSO osnovnim i srednjim školama 2.3. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima se primenjuje delotvoran sistem za pružanje odgovarajuće podrške u inicijama DA 40% 2.4. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima se uspješno primjenjuje procedure za prevenciju ranog napuštanja škola - DA 40%

Organizacija obuka nastavnika crnogorskog jezika, matematike i prirodnih nauka u oblastima italike, nauke i matematike pismenosti	ZZŠ	Kontinuirano	60% obučanih nastavnika do 2022.	Realizovano je 15 obuka.	Nastaviti sa realizacijom obuka nastavnika.	9.468 € (2019.) – 2020 – on line obuke 20.000 € (planirana sredstva)
Definisanje indikatora i, na osnovu njih, identifikovani oblici podrške u inicijama u zonama niske i visoke funkcionalne pismenosti	škole, ZZŠ i CSO	kontinuirano	Sve škole identifikovale u inicijama i definisale strategije za pružanje dodatne podrške	Nije realizovano.	Realizacija aktivnosti odložena za 2022. godinu.	2.200 € (planirana sredstva)
Obuka nastavnika u odnosu na unaprijeđeni sistem vrednovanja i ocjenjivanja	ZZŠ	Kontinuirano	Obučani predstavnici stručnih aktivnosti (20% aktivnosti godišnje)	Realizovano pet obuka. Takođe, rađeno ušutstvo za ocjenjivanje u uslovima COVID-19	Obezbijediti kontinuitet obuka nastavnika.	3.700 € (2019.) – 2020 obuke on line 32.000 € (planirana sredstva)
Unaprijeđivanje metodologije za samoevaluaciju škola i razvojno planiranje	ZZŠ i CSO	2019.	Unaprijeđena metodologija za samoevaluaciju škola Uspostavljene su procedure i obrasci na osnovu kojih škole treba da razvijaju školske razvojne planove	Nije realizovano.	Neophodno je da stupi na snagu nova Metodologija.	3.500 € (planirana sredstva)
Podrška školama za primjenu metodologije za samoevaluaciju	ZZŠ i CSO	2020.	Sve vaspitno-obrazovne stanove dobile podršku	Nije realizovano.	Neophodno da stupi na snagu nova Metodologija.	4.000 € (planirana sredstva)
Smjernice za nastavnike kako da koriste standarde kompetencija u samoevaluaciji i planiranju stručnog usavršavanja	ZZŠ i CSO	2019.	Dokument sa smjernicama	Nije realizovano.	Neophodno je da stupi na snagu nova Metodologija.	2.000€ (planirana sredstva)

Operativni cilj 3. Unaprijeđeni sistem za osiguranje kvaliteta nastave i učenja u osnovnim i srednjim školama

Indikator: 3.1. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima je primjenjena unaprijeđena procedura eksterne evaluacije rada škole 50% - DA, posebno za POP; 3.2. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola u kojima je primijenjen unaprijeđeni sistem samoevaluacije škola 20% (Da posebno pod uticajem COVID-19)

Kontinuirano pra enje i unapre ivanje predmetnih programa zasnovanih na ishodima	ZZŠ	Kontinuirano	Unaprije eni predmetni programi zasnovani na ishodima Unaprije eni rezultati acionalnih Testiranja Unaprije ena percepcija nastavnika i u enika na osnovu analiza ZZŠ	Prilikom utvr ivanja kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada ustanova prosvjetni nadzornici prate i predmetne programe.	Detaljna analiza predmetnih programa planirana je 2022. godine.	4.000 € (planirana sredstva)
Promocija školskog portala/portala za nastavnike	MPNKS, ZZŠ	2019.	Broj posjetilaca porastao za 20% u odnosu na 2018. godinu	Portal za nastavnike se kontinuirano promovise. Broj posjetilaca porastao za 18%.		200 € (2019.) 1.000 € (planirano)
Analiza i revizija sistema licenciranja i relicenciranja nastavnika	MPNKS, ZZŠ, CSO	2019.	Usvojen prijedlog za unaprije enje sistema licenciranja i relicenciranja nastavnika	Pripremljen je predlog teksta izmjene Pravilnika o bližim uslovima, na inu i postupku sticanja, izdavanja i obnavljanja dozvole za rad nastavnika,direktora i pomo nika direktora obrazovno-vaspitne ustanove	Neophodno je zakonsko uskla ivanje.	300 € (2019.) 1.300 € (planirana sredstva)
Sekundarna analiza rezultata PISA 2018 iz itala ke pismenosti s preporukama	IC, ZZŠ	2020.	Ura ena analiza i formulisane preporuke za unapre enje kvaliteta rada u školama i obrazovnih ishoda	OECD je napravio izvještaj Education in the Western Balkans; Findings from PISA (OECD; 2020) 764847ff-en.pdf (oecd-ilibrary.org)		0 € 4.700 € (planirana sredstva)
Definisanje indikatora i, na osnovu njih, rana identifikacija škola u kojima postoji potreba za dodatnom podrškom za unapre ivanje kvaliteta rada	ZZŠ, CSO i IC	2019.	Definisani indikatori Izveštaj sa spiskom škola Plan pružanja podrške školama	Ura en dokument sa detaljnom analizom postoje eg stanja sa naglaskom na izazove sa kojima se škole susre u.		200 € (2019.) 1.500 € (planirana sredstva)
Rad na unaprije ivanju metodologije eksterne evaluacije kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova	ZZŠ i CSO	2019.	Usvojena unaprije ena metodologija eksterne evaluacije kvaliteta rada obrazovno-vaspitnih ustanova	Izra ena Metodologija za utvr ivanje kvaliteta obrazovno-vaspitnog rada u ustanovama.		0 € 8.000 € (planirana sredstva)
Obuka nadzornika i savjetnika za novu metodologiju nadzora i kontinuirano stru no usavršavanje	ZZŠ i CSO	kontinuirano	Obu eni svi nadzornici i savjetnici za kvalitet	Nije realizovano.	Realizacija obuka je planirana za januar 2022	5.000 € (planirana sredstva)

Prilagoditi MEIS i povezati ga sa drugim bazama kako bi se obezbedili uslovi za pra enje kvaliteta i pravednosti obrazovanja	MPNKS, ZZŠ, CSO, ZUNS i IC	2020.	Dostupni nacionalni izvještaji po relevantnim kriterijumima	Nije realizovano.	Povezati MEIS sa drugim bazama	16.000 € (planirana sredstva)
Operativni cilj 4. Unaprije ena školska sredina za u enje i za razvoj ključnih kompetencija Indikator: 4.1. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje su ocijenjene kao veoma uspješne u Etos ustanove 20% (usljed Covid 19 nastava je bila na daljinu); 4.2. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje primjenjuju unaprije ene mehanizme školske autonomije 20% (usljed Covid 19 – procenat je 10%); 4.3. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje primjenjuju program za razvoj socio-emocionalnih vještina 50% (DA) 4.4. Procenat škola u odnosu na ukupan broj škola koje primjenjuju programe digitalne pismenosti 20% (usljed Covid 19 sve škole), 4.5. Prosje an broj izostanaka u enika u osnovnim i srednjim školama OŠ – 40, SŠ – 65 (OŠ – 23, SŠ – 35: usljed Covid 19 je zna ajan dio nastave realizovan na daljinu te je siguran uticaj na dobijeni prosjek i ne može se re i da je pouzdan i relevantan)						
Podrška nastavnicima za primjenu novih udžbenika	ZUNS, ZZŠ	Kontinuirano	50% škola obuhva eno do 2022.	Realizovana obuka za koriš enje digitalnih udžbenika u I razredu osnovne škole	Nastaviti sa obukama nastavnika.	26.000 € (planirana sredstva)
Pra enje kvaliteta udžbenika u procesu nastave i u enja	ZUNS, ZZŠ i CSO	Kontinuirano	Razvijena metodologija za pra enje kvaliteta udžbenika Periodi ni izvještaj sa rezultatima pra enja udžbenika sa preporukama za dalje unapre ivanje kvaliteta udžbenika	Ura ena evaluaciju udžbenika (ZUNS).	Održati kontinuitet	2.500 € (2020.) 7.000 € (planirana sredstva)
Promocija reformskih inicijativa (programi i ishodi, autonomija škola, aktivna nastava i u enje, nastavnici, ispiti i testiranja itd.)	MPNKS, ZZŠ, CSO, ZUNS i IC	Kontinuirano	Plan promotivnih aktivnosti (Koordinaciona grupa pravi plan i/ili integriše planove ojedina nih institucija) Sve planirane aktivnosti su realizovane	Izra en dokument za promociju autonomije škola. Dvadeset škola upoznato sa dokumentom.	Nastaviti promociju reformskih inicijativa, rast autonomije i motivacije	7.000 € (planirana sredstva)
Razvoj kapaciteta vaspitno-obrazovnih ustanova za sprovo enje aktivnosti koje se odnose na ja anje autonomije	ZZŠ i CSO	2020.	Sprovedena obuka predstavnika svih vaspitno-obrazovnih ustanova	Dvadeset škola upoznato sa dokumentom koji se odnosi na autonomiju škola.	Nastaviti sa obukama.	0 € 6.000 € (planirana sredstva)
Analiza mogu nosti uspostavljanja programa stipendija za upis na nastavni ke fakultete	MPNKS	2020.	Ura ena analiza i formulisan prijedlog	MPNKS svake godine raspisuje konkurs za stipendiranje najboljih studenata.	Održati kontinuitet	0€ 1.500€ (planirano)

Status realizacije: Aktivnost realizovana ■ Aktivnost u toku ■ Nerealizovana aktivnost ■

Preporuke za naredni period

U cilju realizacije specifičnih strateških ciljeva koji su postavljeni Programom za realizaciju preporuka za unapređenje obrazovne politike 2019-2021 na osnovu rezultata studije PISA 2015 u narednom periodu implementacije neophodno je nastaviti sa realizacijom aktivnosti predviđenih Programom.

Neophodno je pružiti podršku učenicima sa niskom i visokom funkcionalnom pismenošću u definisanju indikatora. Neophodno je učenicima kontinuirano nuditi zadatke koji su formulirani kao na PISA testu. Zadatci u PISA testovima sadrže sve podatke, ali se traži povezivanje, razmišljanje, logičko zaključivanje. Neophodno je učenicima uputiti da prihvate situacije da više odgovora može biti tačno, ali je potrebno odgovarajuće obrazložiti.

Sobzirom na to da kvalitet obrazovnog sistema u velikoj mjeri zavisi od kvaliteta nastave i kompetencija nastavnika u narednom periodu neophodno je kontinuirano obučavati nastavnika. Unapređenje nastavnih vještina i kompetencija utiče na kvalitet nastave odnosno kvalitet obrazovanja.

Stupanjem na snagu nove Metodologije za utvrđivanje kvaliteta obrazovno-vaspitačkog rada u ustanovama neophodno je obučavati prosvjetne nadzornike za njenu primjenu. Ova Metodologija utiče i na unaprijeđenje metodologije za samoevaluaciju škola i razvojno planiranje. Stoga je neophodno pružiti podršku školama za primjenu metodologije za samoevaluaciju, kao i nastavnicima kako da koriste standarde kompetencija u samoevaluaciji i planiranju stručnog usavršavanja.

U cilju osiguravanja uslova za praćenje kvaliteta i pravednosti obrazovanja neophodno je MEIS bazu povezati sa drugim bazama.

Prije narednog PISA testiranja neophodno je realizovati njegovo promovisanje, odnosno motivisanje učenika i nastavnika. S tim u vezi, što prije u cjelosti ispitati efekte Covid 19 na ishode učenja, razvojna i akademska postignuća. Na procjeni funkcionisanja motivaciju, kvalitet nastavnog procesa, podrške učenicima usmjeriti na ukupno prevazilaženje nastalih posljedica, a posebno u cilju pripreme za novi PISA ciklus.

Posebno je poželjno saradnju, usaglašeno planiranje koje treba postaviti na dokazima, podacima koji se razmjenjuju i podjednako koriste.